

veter nas bo odnesel s seboj

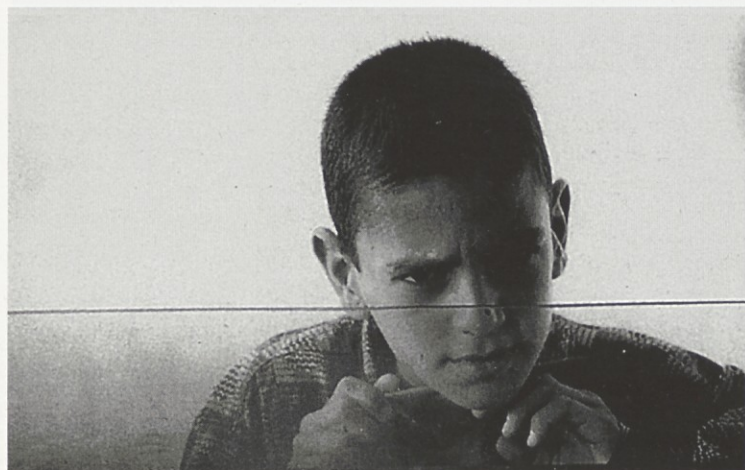
Začetek *Vetra* je videti kot neposredno nadaljevanje *Okusa češnje*: avto vozi po podobni pokrajini, mimo na las podobnega osamljenega drevesa, kot da bi po isti cesti (in po neizvedenem poskusu samomora) gospod Badii nadaljeval svojo pot. Ta začetni suspenz za poznavalce Kiarostamijevega opusa in gledalce *Okusa češnje* traja kar nekaj časa, saj od daleč spremljamo avto, ki vozi po pokrajini, in le v zvoku sledimo pogovoru dveh moških v avtomobilu, ki iščeta pravo pot. Pogovor, ki v občudovanju narave in iskanju poti, drevesa na samem, seveda spominja na tiste iz *Okusa češnje*. Potovanje se torej nadaljuje, pusta pokrajina komaj opazno preide v živo zelene in zlato rumene odenke, misel o smrti je pozabljena, vse naokrog govori samo še o življenju. Izza ovinka se nenadoma in nepričakovano odpre pogled na skrito vas, dobesedno vklesano v hrib – naslednjo Kiarostamijevo postajo. Šofer stopi iz avta, seveda ni Badii, in z dečkom, ki je v vlogi njihovega gostitelja, krene proti vasi. Mimogrede se z malim še dogovori, da nikomur ne pove razloga njihovega prihoda; če bo že kdo kaj spraševal, naj pove, da so prišli iskat zaklad.

Vse je torej pripravljeno, lokacija je tu, intriga tudi, sledi klasična kiarostamijevska realizacija, ki gledalca pahne v brezdanji suspenz, njegovo nepotešeno detektivsko strast pa kompenzira z množico življenjskih rebusov – v podobah narave, ljudi, njihovega dela, v poeziji ali prastarih modrostih –, ki ga navajajo na razmislek o sebi in svetu, o vrednosti in pomenu življenja. Medtem ko se gledalec trudi odkriti pravo zgodbo in razkrinkati zaroto – kdo je v resnici ta človek brez imena, ki ga vsi kličejo kar inženir (in zakaj, zakaj! ga tako kličejo), kdo so njegovi pajdaši, zakaj so prišli in kaj v resnici hočejo, razkriti torej, kaj se skriva za vsemi temi skrivnostmi, ki nikakor ne pridejo na plano – med tem se pred njim, kot počasna, velika reka razgrinja vse življenje. Če ni preveč trmast, gluhi in slepi, ga bo odnesla s seboj.

Zgodba je tokrat res hudičevo skrita, kot je v hrib zakopana ta kurdistanska vasica Siah Dareh. Mladi mož brez imena, ki ga vaščani spoštljivo naslavljajo z inženirjem, s svojo ekipo, ki je nikoli ne vidimo, samo slišimo njihove akuzmatične glasove ali slišimo o njih, nekaj čaka. Očitno čakajo smrt starke, ki naj bi ji bile štete ure, toda njene ure se pridno seštevajo in s tem tudi ure bivanja ekipe v tem naravnem in življenjskem paradizu, ki ga spričo nejevolje nad agonijo njihovega projekta ne opazijo. Le inženir se po začetni nervozi – duhovito go ponazarjajo njegova romanja na vrh hriba, kjer je pokopališče in edino mesto, na katerem potegne signal za mobilni telefon – počasi preda času in razkošju tukajšnjega življenja. Vloga inženirja je zrcalna podoba vloge dojemljivega gledalca tega filma, njegov kašipot.

Veter nas bo odnesel s seboj je krasen primer klasične pripovedovalske strategije praznih mest, ki naj jih kot pri križanki izpolnjuje gledalec; Kiarostami je tej igri s svojim opusom dodal neko drugo razsežnost – rešitev njegovih križank je srečanje s seboj, čisto in neposredno, s svojim obzorjem, s svojimi mislimi. Kiarostamijevska detektivka je življenjska detektivka – na koncu vselej naletiš na sebe.

Kiarostamijev zadnji film prinaša tudi nov moment v njegovi pripovedovalski strategiji. Za razliko od *Okusa češnje* in njegovih ostalih filmov iz devetdesetih tu opušča preigravanje z dokumentarnim in igranim dispozitivom ter razkrivanje mehanizmov prevare, kar je za nekatere pomenilo razočaranje in korak nazaj, Kiarostamiju pa je to korak naprej, k istemu in edinemu cilju, da se gledalec vseskozi zaveda iluzije, pa ga ta kljub temu pripelje do večje resnice. V *Vetru* to počne še bolj subtilno, zgodbo v klasičnem dramaturškem smislu skoraj popolnoma opusti, zato pa poudari intrigo in suspenz potegne čez cel film oziroma še čez njegov konec, glede na to, da skrivnost prihoda tujcev ni do konca pojasnjena. Pred koncem sicer izvemo, da jih zanima ritual, značilen za te kraje, ko si ženske ob smrti svojih bližnjih v obraz režejo krvave brazde, da bi v brazgotinah za vekomaj nosile izpisano izgubo in bolečino, in v zadnjem prizoru

spremljamo inženirja, ki ob svojem odhodu kradoma fotografira žalujoče žene, vseeno pa ne izvemo, ne kdo so bili (novinarji? filmarji?) ne kaj in za koga naj bi nekaj opravili. Ta lažna intriga gledalca potegne v pripoved, obenem pa ga pušča na suhem, zunaj, saj ne vodi nikamor; poleg tega Kiarostami pripoved posuje z ravno pravšnjo dozo lažnih indicij – da se nekaj vendarle pripravlja – in s tem poskrbi, da se igra ne ustavi. Gledalec je tako ves čas na preži, obenem pa vse bolj dozvzet za edino, kar se v filmu dogaja, anekdote iz vsakdanjega življenja. Ta strategija, brez metapripovednih elementov, je bolj naravna in manj opazna, obenem pa ne izgublja dragocenih gledalcev, ki jih očitno razkrivanje iluzije vrže iz tira. Na koncu je pomembno le, da se gledalec ne poistoveča s pripovedjo, marveč z življenjem. Nova formula se glasi: opazovati življenje – poiskati zgodbo / zgodbo skriti – kazati življenje.

Veter nas bo odnesel s seboj je še veliko bolj kot *Okus češnje* poln življenja, krasnih motivov in prizorov, ki so veliko bolj raznorodni in sproščeni, ne toliko priklenjeni na vodilni motiv, motiv obraza, ki ga mlada žena prišleku noče pokazati, niti vpricho verzov največje iranske pesnice Forugh Farokhzad, po katere pesmi je film dobil naslov (in se konča približno takole: "Noč stoji pri miru. Zemlja se je nehala vrteti. Tujec iznad okna gleda in pazi na nas."), stare žene pa na svojih obrazih nosijo bolečino in izgubo, vsem na očem. Motiv telekomunikacije, ko se na pokopališču na vrhu hriba srečata dva svetova, arhaični, ki zna prisluhni glasovom mrtvih, in moderni, ki stik z živimi vse bolj vzpostavlja na daljavo. Tudi sicer je Kiarostamijeva kritika bolj opazna, najbolj seveda prav v podobi skrivnostnih in brezobzirnih tujcev, plenilcev podob, ki kot mrhovinarji čakajo na posmrtni spektakel in se ne sramujejo odkrite želje po smrti bližnjega, ki še posebej zaskeli ob spominu na zaključek *Okusa češnje*. In ali ni to krasna ironija za zaključek: namesto podob brazgotinastih obrazov žalujočih žena odhaja inženir z brazgotino v svojem srcu, s prijetno bolečino svoje duše, ki so jo za zmeraj ranili ti ljudje, ta kraj, ves ta od boga podarjeni čas; in tisti izmišljeni zaklad, ki naj bi ga v očeh domačinov prišli iskat, so zares našli. •

Filmi leta:

A carta (Pismo), Portugalska, Manoel de Oliveira

Bad ma ra khabad bord / Le vent nous emportera (Veter nas bo odnesel s seboj), Iran, Abbas Kiarostami

Eyes Wide Shut (Široko zaprte oči), ZDA, Stanley Kubrick